

izvira misel, ki je poglavitna pri organizaciji: misel delovati za splošno korist.“ —

Ta osnovna misel vsega združnega gibanja pa je izpeljiva le, če je tudi tehnično znanje ljudstva toliko razvito, da more zadovoljati vsem novodobnim zahtevam. Ko smo začeli snovati prva društva, smo imeli na razpolago same neuke ljudi, saj doslej v naši domovini ni bilo nikjer priložnosti, da bi se preprosti mož učil knjigovodstva in finančnih znanosti. Zdrava pamet in neutrudna pridnost sta povzdignili naše ljudstvo, da stoji naš kmet kot združnik zdaj na enem prvih mest v Avstriji.

Ta „Navod“ pa ima namen, da pouči posojilničarje v vseh podrobnih pozameznostih njihovega knjigovodstva. Ozira se na knjige, ki jih je vpeljala „Gospodarska Zveza“ in ki so vzorne v vsakem oziru. Tako bo vse poslovanje edinstveno in enako, kar je poglaviti pogoj za točnost revizije. Zato to knjigo prav srčno pozdravljamo in jo splošno priporočamo.

C.

Naši liberalci. Prvi snopič: Liberalna „vera“. Ljubljana 1902. Založilo in na svetlo dalo „Obrambno društvo“. Tiskala Katoliška Tiskarna. — „Obrambno društvo“ ima jako plemenit namen, da v teh burnih časih, ko so pojmi pravice in krivice često tako motni, daje obrambo krivično napadenim. V tej prvi svoji knjižici brani to, kar se najbolj napada in obrekuje, namreč katoliško vero in njene zastopnike. Način je originalen: Ta knjižica obstoji skoro iz samih nasprotnih citatov, kateri že sami ob sebi kažejo vso ničevost nasprotniške borbe. Za manj izobražene čitatelje so pa povsod pristavljene tudi apologetične opazke.

Brez dvoma bodo to knjižico povsod čitali z največjim zanimanjem. Tu imamo podoben slučaj, kakor pri Kreiterjevi knjigi: „Confessionelle Brunnenvergiftung.“ Površno in malomiselno občinstvo bere dan na dan veri in npravnosti sovražne spise, a se ne potrudi toliko, da bi premislilo, kaj se mu podaja, ampak sprejema vse ter se nekako apatično navzame tega strupa, da skoro samo ne ve, kdaj. Treba je pa zbrati iz sovražnega slovstva najznačilnejše poteze, jih sestaviti v živo sliko ter jasno pokazati vso ničevost in puhlost protiverskih ugovorov, ki sloné po navadi na nejasnih frazah brez gotovega pojma ali pa na zgodovinskih lažeh — in tedaj šele začenja misliti novodobni čitateljski vsakdanjik.

Kar je v tej knjižici nabranih citatov, kateri predstavljajo versko mišljenje liberalcev, so pač taki, da vsakomu popolnoma jasno doka-

zujejo, da je liberalizem dandanes s svojo modrostjo pri kraju. To vse verjeti, kar liberalci sodijo o veri in cerkvi, morejo samo idioti; po njih naukih delovati pa morejo le npravno jako nizko stoječi individui. Zaraditega pa je tudi jasno, da ta stranka nima prihodnosti; kajti življenje strank je odvisno od njihovih idej, od njih moralnosti in od njih logike.

R.

Hrvaška književnost.

Dr. A. Tresić Pavičić. „**Finis Reipublicae.**“ **Historična drama.** Zagreb. Tisak Antuna Scholza. 1902. — Hrvaško slovstvo je obogatilo mnogodaroviti in plodoviti pisatelj-pesnik Tresić že z lepimi doneski: z pesmami, povestmi, potopisi, filozofičnimi ter političnimi spisi in tudi z dramami: „Ljudevit Posavski“, „Simeon Veliki“ in „Katarina Zrinska“. Najnovejše Tresićevo delo „Finis Reipublicae“ je pa zatrdno najlepši književni donesek, je v hrvaškem pesniškem in dramatičnem slovstvu zares nekaj posebnega, impozantnega.

Kakor kaže že naslov te drame, obdeluje v nji pesnik konec najsilnejše ljudovlade, kar jih je kdaj videl svet, ljudovlade rimske.

Drzen je bil poizkus, vredno in dostojno predstaviti ta veliki zgodovinski dogodek, ki je pretresel ves svet v njega tečajih. Drzen tem bolj, ker ga je obdelaval že največji dramatični mojster Shakespeare. Ali se je Hrvat Tresiću posrečil ta poizkus? Naša sodba je: Prav dobro in častno, in tudi povse izvirno.

Drama je zasnovana na široki podlagi. Pesnik nam jo razvija v dveh delih. Prvi del (prvi večer) „Urota“ ima tri čine: „Cezarov afrikanski trijumf“, „Antikaton“ in „Anagnorisis“. Drugi del (drugi večer) „Erinije“, takisto: „Idi Marta u Brutovo kući“, „Progonstvo“ in „Heimarmene“ z dvema slikama: „Proskripcije Fulvije“ in „Zadnji Rimljani“.

Razvoj je dolg. Vendar čitatelja nikakor ne utruja in izvestno tudi gledavcem ne bo predolg. Dasi so nam v drami opisani dogodki kolikor toliko že vsi znani iz zgodovine, vendar nas močno in globoko zanima izvirna Tresićeva bogata osnova, duhovito izvedeni razvoj, krasni jezik in silna moč v pripovedanju in predstavljanju, ki nas popolnoma osvoji, nikdar ne z dolgočasi ali utruja, marveč vedno bolj napeto ohranja našo pozornost. Tehnika je torej izborna zadeta in izvedena. In vodilna ideja?

V ospredje je postavil pesnik očetomorca Bruta in njegova ženo Porcijo, hčer Katona

Utiškega. Cezar neposrednje nastopa prav malo. Pokazati nam je hotel pesnik, kako silno požrtvovalna, nesebična in brezobzirna celo za najsvetejša krvna čuvstva more oziroma mora biti ljubezen do svobodne domovine. In nositelja te ideje sta v tej drami ravno Bruto, ki zabode lastnega očeta, češ ker je „tiran“, in Porcija, junaška žena, ki je pripravljena za svobodo domovine dati vse. Ideja sama ne moremo reči, da ne bi bila velika in plemenita. Ali ogreti nas njen nositelj Bruto ne more tako, kakor je to hotel in nameraval doseči pesnik Tresič. Vse zaman: Naše simpatije so še zmirom na strani Cezarjevi! Te simpatije se ne moremo otesti, če nam pesnik v še tako lepi luči kaže Bruta, a Cezarja slika kot tirana. Bruta lahko občudujemo, a s Cezarjem sočuvstvujemo; zanj smo se pač že od mladosti navajeni ogrevati in zavzemati. In tega navdušenja za Cezarja nam ne more pa ne more ohladiti niti plemeniti Bruto niti junaška in krepostna Porcija. Kdo bi se ohladil za Cezarja, če ga sliši govoriti Bruto:

„Al čuj za dobro Rima što ja kanim:
Ja moram satrt kliku oligarka,
Uspostavit jednakost; u krv puka,
Što posve se izrodio, novu
Uciepit klicu, sva gradjanska prava
Podieliv svima provincijam Rima,
Svud naselbine i uljudbu rimsku
Po svietu dižuć! Tako narod neće
Lijenošču na obću smutnju biti.

— — — — —
— — — — —
— — — — —

Obuzdati ću pače rasipnike,
Lihvarstvo zatrt, tu rak-ranu puka,
I zlata moć, da časti budu dane
Po zasluži, a ne po krvi i zlatu.

— — — — —
— — — — —
Presušiti ću močvare, a rieke
Otvorit ladjam; sagrađiti luke
U svakom moru i na okeanu;
Prosvietlit puk i poljedjelstvo dići;
A Rim će biti čudo, kakvo nisu
Ni pjesnici u mašti zamislili . . .“

Cezar je bil pač velikan, s katerim se moreta v svetovni zgodovini meriti samo papež Inocencij III. in Napoleon I. — Odtod naše sočuvstvovanje z njegovo žalostno smrtjo. Priznati pa moramo Tresiču, da nam je lepo vodilno idejo svoje drame pokazal res lepo in veličastno, kolikor je le moglo njegovo spretno pero, in kolikor mu je dopuščala zgodovinska resnica. Spretno in verno po zgodovini je narisal tudi vse druge osebe v drami. V nji vidimo živo in zanimivo opisano vse takratno rimsko življenje: vidimo brezideálnost plebejcev, lahkomišelnost in lascivnost plemenite mladeži in ostanek, seveda

samo mal ostanek stare rimske poštenosti in močnatosti . . . Drama ima trajno vrednost. Pesniku odkrito čestitamo. Dr. M. P.

Češka književnost.

Julské Alpy. Českého průvodce po alpských zemích slovanských část druhá. Vydal Český odbor „Slovenského alpského družstva. S původní mapou, 2 panoramaty, 3 diagramy a plánem města Lublaně. Nákladem vlastním. — Tiskem „Politiky“ v Praze. V komisi knižkupectví Fr. Řivnáče v Praze. 1901. — Čehi so zasnovali poseben češki odbor „Slovenskega planinskega družstva“, kateri deluje jako marljivo. L. 1900. je bil že izdal „Voditelja“ skozi Savinjske planine, kateri je našel med hribolazci obče priznanje. Tu imamo pa „Voditelja“ po Julskih planinah. Spisali so ga po lastnih izkušnjah gg. prof. Ant. Dvořák, dr. Bohuslav Franta, prof. dr. Karel Chodounský, inženir O. Laxa, L. Mareš, dr. Stanislav Prachenský in dr. Vladislav Růžička s pomočjo več slovenskih članov našega planinskega družstva.

Knjižica je spisana po načinu Baedekerjevih knjižic. Za naše planine je sedaj najboljši „Voditelj“, kar jih imamo. Spisana je seveda v prvi vrsti za Čehe. Zato popisuje vso pot od Prage do Ljubljane; seveda govori o mestih na kratko. Za splošnim geografskim, geološkim, botaničnim in zoološkim opisom Julskih planin sledé posamezne partije: Trbiž z okolico, Pontebba, Chiusaforte, Rezjuta, Predel, soška dolina in savska dolina do Ljubljane. Turistu bo posebno dobro služil priloženi zemljevid, ki obsega celo planinsko skupino z natančno zaznamovanimi višinami.

Češki odbor „Slov. plan. društva“ obljubuje, da izda še slične „Voditelje“ po Karavankah, po Karnskih in Dinarskih planinah in po slovenskem obrežju Adriatskega morja. M.

Slovanské Starožitnosti. Díl I. Původ a počátky národa slovanského. Svazek I. Zépsal dr. Lubor Niederle. Praha, Brusík i Kohout. 1902. Str. XV in 205. 80. — Niederle nadaljuje Šafaříkovo delo. Obširno govori o izvoru slovanskem. Pri tem se opira posebno tudi na antropološke momente, katerih važnost tako poudarjajo novejši učenjaki, n. pr. Virchow i. dr. Posebno iz oblik lobanj hočejo dokazati, kje so v gotovem času bivali Slovani in kje Nemci. No navadi imenujejo Slovane „kratkoglave“ v primeri z Nemci, ker so slovanske glave baje bolj široke od nemških. Na pokopališčih prejšnjih stoletij preiskujejo potem lobanje in